

मराठी साहित्य संमेलनाच्या अध्यक्षपदाचो वाद

प्रियदर्शनी सु. तडकोडकार

८ जुलै १९९६ दिसा कविवर्य बाकीबाब बोरकार आमच्यांतले गेल्यार एक तप पुराय जाले. ह्या १२ वर्षांच्या काळात जायत्यो गजाली साहित्याक संवसारांत घडल्यो. तांतुतल्यान मोऱ्यच्या सैमाचें गीत गावपी ह्या कविची याद करून जायत्या जाणांनी तांकां जायर्ती आर्गा आँपलीं खर्ची पूण एक गजाल मात्र पर्थून पर्थून मनाच्या कोनशातल्यान तकली वयर काडटा आनी मन आयत्य खंती जायत रावता.

वर्सान वर्स साहित्य संमेलनां जायत आसतात. आनी थंय हाजेरी लावपाचो यन्न जण एकलो सर्वीक वाचपी तसेच बरोवपी करता. वर्सा-दोन वर्सांतल्यान येवपी ही पर्वणीच. हाचे निमतान एकाद्रया म्हालगड्या

बाकीबाबांले १२वे पुण्यतिथी निमतान खाशेलो लेख

साहित्यिकांने जिवितासंबंदिचे, साहित्यासंबंदिचे तत्त्वगिन्यान, विचार आयकूक मेळिल्यान आयकतल्यांक धादोसकाय मेळटा. तेचपरी आपणालै साहित्य वाचपी इतले लोक आसता, ते आपणाचे मोगय करतात हाची पावतीय साहित्यिकांक हांगाच मेळटा. देखून जण एकल्या साहित्यिकाचो हावेस आसता तो ह्या साहित्यसंमेलनाचो अध्यक्ष जावपाचो. म्हालगडो आनी नांवाजतो असो योग्य तो मनीस सोटून काडपाचे काम कांय साहित्याक संस्थांचे सौंपयल्ले आसता. कसलोच पक्षपात करिनासतना ह्या संस्थांचे जाळवणदार अशा अध्यक्षांची नांवां सुचोवन वेंचणूक करतात. आनी आपणाल्या कर्तुत्वान साहित्याचे शेक गाजोवपी साहित्यकारक हो मान मेळोवन दितात. कांय काळ म्हजो असोच समज आशिल्लो. पूण ह्या महज्या समजाक धरसको बसलो तो बाकीबाब बोरकार हांकां ५७व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनाच्यांचे फाव आशिल्लों अध्यक्षपद मेळूऱ्यांना तेना. आनी ह्या अध्यक्षपदाखातीर साहित्यीक कर्तुत्वूच आसून भाषण; ताचे फाटल्यान जायर्ती साहित्या भायलींय कारणां आसतात हैं कळ्ळे. साहित्य संमेलनाच्यांचे जावपाक निखटो रसिकांचो मोगय आसलो म्हूऱ्य जायना, हैं तांतुतले एक कोङ्क सत.

जिवीतभर बाकीबाबांनी मराठी साहित्याची सेवा केली. आपणाल्या कर्तुत्वान थंय वेगळी सुवात जोडली. मराठी कविता तांकां लागून फुलकूक फळूक पावली. मराठी भाशेचो तसो अभिमानय तांणी बाळगिलो. पूण कोंकणी आपणाली आवयभास आनी ती मराठी इतलीच ताकिंयी ह्या तांच्या सार्थ अभिमानाक लागून तांकां मराठीचे देवेश्टे थारावन त्या पदाक ते उपकरनात अशें समजप म्हळ्यार एका विशिष्ट वाठारांतल्या कांय मनशांचे रसिकतायेचे कर्मकर्तृतेपण! पूण कांय लोकांनी बाकीबाबांचे कवितेचो आदर केलो तेच परी, तांच्या कर्तुत्वाखातीर कृतज्ञताय उक्तायली हेव्यू तांचे रसिकज्ञतेची गवाय दिवपी एक सत. पूण तांकां यश आयर्तेना. साहित्यीक नितीकतायेची ही घसरण म्हणपाची व्हय?

बाकीबाबांचो जायत्या जाणाकडेन वेगळ्या वेगळ्या पांचड्यांवेल्यान संबंद आशिल्लो आनी पत्रवेहाराय चलतालो. अशाच एका वरे माग्यावन तांकां १९८२च्या नोव्हेंबरांत चीट बरयली आनी आंबेजोगाई हांगासल्ल्या ५७व्या अखिल भारतीय मराठी संमेलनाच्या अध्यक्षपदाखातीर तांचे नांव निवडणूक समितीकडेन सुचोवपाचो निर्णय घेतला हैं तांकां कळीत केलें. है खातीर खासा त्या मनशांची संमती जाय आसता देखून तशी चीट आपणाकडेन धाडून दिवपाचीय मागणी तांणी केलली. बाकीबाबाच अध्यक्ष जातले हाची

तांकां इतली खात्री आशिल्ली की बाकीबाबां सारकेले व्यक्तिची शिफारस जाल्यान वेंचणूक लेंगीत जावंचिना आनी कसलीच आडखळ नासतना अध्यक्षपद बाकीबाबांक मेळटले अशें आपणाक दिसता म्हणणाऱ्ये ताणी मोटे उमेदीन आनी खोशेयेन बाकीबाबांक कळीत केलें. ही व्यक्ती बाकीबाबांचे कवितेचे भासवन प्रसन्न आसली.

आनी ह्या पत्रा फाटोफाट वेगळे वेगळे कडल्यान बाकीबाबांच्या चाहत्यांची बाकीबाबांनीच संमेलनाचे अध्यक्षपद घेवप योग्य जातलें अशा आशयांची पत्रां तांकां येवंक लागलीं. हीं पत्रां मनासावन आनी प्रामाणिकपणानच बरयल्ली. बाकीबाब बिनविरोधच वेंचणून येतले ही तांकां खात्रीच आशिल्ली. एका पत्रां बाकीबाब मराठावाडा साहित्य परिशदेचे आजीव सदस्य आशिल्याचे दाखले धाडून दिवपाक सांगिल्ले. ते भायर, फाटल्या वर्सा म्हळ्यार, १९८२च्या नोव्हेंबर डिसेंबरांत ते आजीव सदस्य जाल्याची याद्य करून दिल्ली.

हाचो अर्थ, तंतीक गजाली संबंदान जे किंते गरजेचें आशिल्लें तितलेंय पुराय जालें. आनी बाकीबाबांच्या साहित्य तपामुखार ताका तर्श व्हडलेशं म्हत्यू नाशिल्लें. सा. संमेलनाच्या अध्यक्षपदाखातीर ज्यो लटाफटी करच्यो पडटात ताचें भान बोरकारांक नाशिल्लें तशीच आपूण अध्यक्ष जावंक फावो अशीय गरज तांकां व्हडलिशी दिस नाशिल्ली. एके चिट्येतले 'तुमचें नांव येतकच चड करून वेंचणूक जावंची ना अशें दिसता' हैं वाक्य बाकीबाबांक घडये भुलोवनय गेलां आसत.

आपणाल्या काव्याचे मस्त धुंदींत वावुरपी बाकीबाबांक सत्य परिस्थितीची जाणविकाय करून दिली ती मुंबयच्या एक जेण आनी विचारवंत प्रकाशकान. तांणी धाडिल्ले एके चिट्येत ते बाकीबाबांक म्हणटात: 'म्हाका तुमी लोकशाय पद्धत आपणावची अशें दिसता. पूण है बाबर्तीत तुमी आपणाल्या पिंडधर्माक कौल लावन, समा दिसता तोच निर्णय घेवप योग्य... साहित्य संमेलनाचे अध्यक्षीय वेंचणूकेक राजकारणाच्या आखाड्याचें रूप आयलां

हैं खरे. हैं सदचेच. आमी अशें करणात सामके कुशळ. खेळामल्हचेर आमी राजकारण हाडटात आनी राजकारणाचो आमी खेल्या करतात. ह्या समाजांत घोळटना तांतुलेने राजकारणय आमकां दसले बगर रावना. रेव्हांतल्यान चलतना रेबो आंगार उडटाच, ते भाशेन. तो उप्पांत उणो उडचो हांची जतनाय मात आपणे बाल्युची पडटा.

ह्या पत्राक लागून अध्यक्षपदाचे लळयेखातीर बाकीबाबांची मरजेची अशी मानसीक तयारी जाल्लीय जावये. तांणी आपणार्ही अधिकारपत्रां धाइलू दिल्ली.

हेवटेन १८ डिसेंबर १९८३च्या 'मुंबई सकाळ'त एक वृत्त प्रसिद्ध जालै. तांतुल १३ नोव्हेंबर १९८३ दिसा मराठी साहित्य महामंडळ, औरंगाबाद हांणी पणजेच्या गोमंतक साहित्य सेकंड मंडळाक बरपिल्या पत्राची म्हायती आशिल्ली :

मानादीक,

तुमी महामंडळाच्या अध्यक्षांक २ मे १९८३ दिसा बरपिल्लै पत्र मराठी साहित्य महामंडळाचे कायकारिणी मुखाव विचाराचातीर दवरिलै. तुमचे संस्थेक मराठी सा.महा.न समाविश्ट संस्था म्हूण मान्यताय दिल्या. हो थाराव एकमतान ७ ऑगस्ट १९८३ दिसा नागपूराक जाल्ले बरकेंत मान्य करून घेतला. हांव तुमचे संस्थेच्या साबार कार्यकर्त्याक मनासावन येवकार दितां. हे मुखाव मराठी साहित्य आनी संस्कृतायेच्या संवर्धनांत तुमच्या वाटारांतल्या साबार मराठी भाशिकांचे सहकार्य मेळटलेंच हो विश्वास उक्तायता.

तुमचो,

गजमल माळी

ह्या पत्रा वयल्यान बाकीबाबांक अ.भा.म.सा.संस.च्या अध्यक्षपदाची निश्चिती सामकी १००% आशिल्ली अशेंच म्हूण येता. पूण तशें घडलेना. आनी ह्या 'आनंदवाची' कविचेर आपणाले जिपेणे निमाणे घटकेक चिंतेस्त जावपाचो वेळ आयलो. १९८३चो नोव्हेंबर तांकां मनस्तापाचो थारलो. तांकां त्या दिसांनी आयिल्ले एके चिट्येंतलो मजकूर असो आशिल्ली –

'महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे, हिचे पदाधिकारी तुमचे उमेदवारी आड आसात. हांव तुमकां मेळूक जेन्ना पुण्याक आयिल्लों तेन्ना तांचो विरोध स्पृष्ट जाल्लो. तांचेकडेन वट्ट चार नांवां आयल्यांत. पदाधिकाराचांक शंकरराव खरात अध्यक्ष जाल्ले जाय. पूण म.सा.प. पुणेची कायकारिणी खरातांक तेंको दील हांची काय जाणांक खात्री दिसना. देखून तांणी तुमकांय नांव फाटी घेवाविशीं बरयला आसत. तांचे चिट्येंतल्या 'आमचे वयलो कोडू प्रसंग, ताका तुमी व्हॅट अंतस्करणनि साथ दिवची' ह्या वाक्यांत 'आमी तुमच्या नांवाची शिफारस करचे नात' अशी धमकीय लिपून आसा. तुमी तांचे चिट्येक जापच दिली ना देखून ते शंकर पाटलोंकडेन गेले आनी खरातां खात्री आपणाले नांव फाटी घेवाचे म्हूण मागपाक लागले जायत. पाटील बोरकारांखातीर जाल्लार आपणाले नांव फाटी घेवावेच. पूण खरातांच्या नांवाकच आपणालो विरोध आसा अशा अथर्ची चीट तांणी बरयली. काय पुणेची लोक बेहे दीक्षिताच्या मार्गान खरातांचे नांव निमणे यादी मेरेन हाडूक पावले. आतां निमाणे यादीत नांवां आसात ती १. बा. भ. बोरकार, २. शंकरराव खरात, ३. ज. ल. ठोकळ.''

साहित्यकारांत अशी रितीन राजकारण घोळ्याक लागले. खरें म्हब्ब्यार, बाकीबाबांचे नांव मराठावाडा म. सा. प., आंंद्र म.सा.प., कर्नाटक म.सा.प. आनी मुंबई म.सा.प. हांणी आपणेच जावन सुचियल्ले. ह्या साबार जाणांचो तेंको तांकां आशिल्लो. बाकीबाबांक आपणाले नांव फाटी घेवापाक लावप हैं हांतुल्या कोणाकच समा दिसनाशिल्ले. आनी विरोधकांक तांतूत यशय

आयलेन्ना. ताका लागून ह्या विरोधाफाटलैं खरें कारण उकतो जावपाक लागले. त्या वर्सा खरें म्हब्ब्यार म्हालगडेपणा सांगातान श्रेष्ठत्वाचेय कसवटेपेचर बाकीबाबांक अध्यक्षपद फावो जातालै. पूण तांकां हो मान मेळचो न्ह्य म्हूण म.सा.महा. मं. अध्यक्ष प्रा. गजमल माळी हेच उकतेपणान वावुरपात म्हणपाची गजाल डॉ. प्रल्हाद वडेर हांणी एक पत्रक काइन 'मुंबई सकाळ'च्या १८-१२-८३च्या आंकांत उजवाडाक हाडली. काय वर्सा फाटी प्रा. अ. का. प्रियोळकार हांकां अध्यक्षपद मेळच्या वेळाऱ्यु हेच राजकर्ण कायं जाण खेलिले. विदवान, व्यासंगी आनी एका खांच्या संशोधकाक ते निखटे गोंयकार आसात म्हूण संमेलनाचे अध्यक्षपद मेळपाक कितलोसोच कलाव जाल्लो. मुखार १९५१त तांकां कारवारच्या संमेलनाचे अध्यक्षपद फावो जालै तें थळव्या मनशक अध्यक्षपद दिवंवें ह्या काय लोकाच्या आश्याक लागून. अ. का. प्रियोळकारांचे बाबतींत जाल्ली चूक सुदारपाची संद मेळिल्ली. पूण बाकीबाब, दा. अ. कारे, महादेवशस्त्री जोशी हांचे बाबतींत मात ही चूक केन्नाच सुवारून घेवपाक मेळिल्ला ना. १९४४त मडगांवां आनी उपरांत १९६४त पणजे जाल्ल्या सा. संमेलनांनीय गोंयकार साहित्यिकांक – दा.अ. कारे, लक्ष्मणराव सरदेसाय, सा. धं. कंटक, जोशी – हांकां वेचून कुशीन दवरून संमेलनाचे अध्यक्ष भायल्यान्ह्य हाडिल्ले. खरें पल्लोंवंग गेल्यार गोंयच्या साहित्यिकांनी मराठी भाशेचे केल्ले सेवेखातीर कृतज्ञातायेची भावना म्हूण तरी तांच्याच वाढारात म्हब्ब्यार गोंयांत जावपी संमेलनांची अध्यक्षपदां तांकांच दिवपाची उदारताय मराठी साहित्यिकांनी दाखोवपाक जाय आशिल्ली. आमच्या गोंयांत भायल्यान घेवन स्थायिक जालै जायते विद्वान लोक स्थानिक सा. संमेलनाचे अध्यक्षपद मेळ्यतात. पूण जल्मान गोंयकार पूण तनमनधन मराठी कर्मसुंयेक ओपून एकरूप जाल्ल्या, झारून गेल्यार विद्वानांकडेन मात कोणांचें लक्ष वचना हांची खेत दिसता. गोंयच्या ह्या सुसुतांनी आपणाल्या कर्तृत्वान, संशोधनान मराठी भास आनी साहित्य लोकांमेरेन पावयलै. मराठी साहित्याच्या मऱ्यार आपणाले साहित्य निर्मणेन एक खाशेली सुवात जोडली आनी तें साहित्य गिरेस्त्य केलै. पूण महाराष्ट्रान तांची जाणविकाय दवरलीच ना म्हणपाचें आयज लेती अशे तरेन उपेक्षित उरिल्ल्या वि. बा. प्रभुदेसाय, शंकर रामाणी हांचे सारकेल्यांक पक्ष्यतकीच दिसता.

बयर उल्लेख केला ते प्रमाण बोरकारांक अध्यक्षपद मेळचें न्ह्य हांचो प्रयत्न खासा मराठी साहित्य महामंडळाचे अध्यक्ष करतालै. बोरकारांचेर वैयक्तिक रितीन आनी प्रत्यक्ष आरोप करचे पयलीं सगळ्या वाढारांनी प्रयत्न चालू आशिल्ले ते तांणी आपणाले नांव फाटीं घेवचें म्हूण. तांतूत पयलो प्रयत्न म.सा.प., पुणेचो. दुसरो प्रयत्न ६६ वर्सा इतल्या पोरप्या साहित्य सेवक मंडळाच्या मतदान करपाच्या अधिकाराविशीं दुवाव घेवन बाकीबाबांचे नांवच पेल्यान काडपाचो आशिल्लो. ताका कारण दिलै – महामंडळाकडल्यान समाविश्ट संस्था म्हूण मान्यताय मेळ्यतकूच वर्सा उपरांत ती मतदानाक पात्र थारता, हैं. हांचेचर डॉ. वडेरांनी हे सर्तीक महामंडळाचे घटनेत कायच आधार ना अशे सांगून गो.सा.से.मं.ची २० मतां बोरकारांकच मेळोवन दिवपाची माणी केल्ली. आनी मतदान जालैच जाल्यार बोरकारांक चडांत चड म्हब्ब्यार २६२तलीं १४७ मत्ता मेळपाची शक्यताय दवरिल्ली.

'मुंबई सकाळ' आनी 'पुणे सकाळ' हांणी १६ डिसेंबर १९८२च्या अंकांत हैं सापेक प्रकरणच कोर्टात वचपाचें आसा अशी बातमी हाडली. आनी गोमंतक सा. प. च्या वांगडयांक मतदानाक मनाय करपाच्या महामंडळाच्या निर्णयाक उच्च न्यायालयाच्या औरंगाबाद खंडपितांत डॉ. रसाळ हांणी आढान दिल्ले. ताचेर प्रा. माळीन कॅच्विएट घेवन दवरलो. देखून कोर्ट तांचे म्हणणें आयकून इंजक्शन दिवप काय ना हैं थारावपाचें आशिल्ले. तांचे वकील अंबादास जोशी हांणी वेचणूक प्रक्रियेकय आक्षेप

घेतिल्लो. बोरकारांची उमेदवारी अवैध आसा आनी नागपूर थारावांतल्यो कांय अटी पुराय जावपाच्यो आशिल्ल्यान गो.सा.से. मंडळाक मताधिकार ना अशें माळीन न्यायालयांत निवेदन दिले. हे निमतान जायते वाद-विवाद तातिक पांवड्यार जायत रावले.

ह्या सगळ्याक लागून बाकीबाबांचो मनस्ताप वाढत राविल्लो. हेंसंकडेन तांचो पत्रवेच्वार चालूच आशिल्लो. तांच्या अशाच एक पत्राक जाप दितना एका कवीन तांकां बरयल्ले – ‘ही वेणूक. जें जावपाचें तेंच जातले. आतां ताचे करसलोच विचार कलं नाकात. केणिची (म्हजी याद काडत) रुच सुखान घेयात. मात सिगारां बी उणी करात’.

ह्याच वेळार कायरत आशिल्ल्या आनीक एका बरे मागप्याक गोंयांतल्यान कसले तरेवें सहकार्य मेळ्टाले तेंय पळेवणा सारके आसा. तांणी बाकीबाबांक बरयल्ले – ‘तुमी गोमंतक साहित्य सेवक मंडळ, पणजी, हांचे आजीव सदस्य आसात हाची खात्री करून घेवापाकच जायते कश्ट पडले. खासा हांचे अध्यक्षांक पत्र बरोवन तुमी आजीव सदस्य आशिल्ल्याचें प्रमाणपत्र वेगोबेग धाडून दिवपाखातीर मागणी केलली. म्हज्या एका पणजेच्या इश्टाक थंग वचून हैं काप करपा संबंदानय क्लीत केल्ले. पूण हाची दखल कोणेच घेतली ना हाचे वायट दिसता.’ हीं उतरां खूब किंतू सांगून दतात.

‘एक प्रयोग म्हणून हांव अध्यक्षपदाचे वेंचणुकेक उबो आसां’ (पुणे ‘सकाळ’ १५-१२-८३) अशें ठोकळ म्हणिटात थंगच आसा, प्रा. पुरुषोत्तम पाटील हांणी ‘दैनिक मतदारां’तल्यान एक लेख १० आनी ११ डिसेंबर १९८३त उजवाडा हाडलो. तांतुंतल्यान तांणी वस्तुनिश्च पांवड्यावेल्यान बोरकारांची प्रतिमाच उबी केली. ते म्हणिटात –

‘भारतातल्यान हेर भासांमदले जेण, मान्यवर, साहित्यीक बाकीबाबांक कितले मानतात ते त्या त्या भासांतरीं आंतरांतीय संमेलनां, परिसंवाद हांच्या वेळारच पळेवचे. हालीच मुंबयांत जालल्या भारतीय झानिठान आयोजीत केलल्या सृजनपर्वाच्या अखिल भारतीय साहित्यीक मेळाव्याक उद्घाटक म्हणून बाकीबाबांक आफयले... पूण आमी इतले कर्मकट्टे की मराठी साहित्यिकांच्या पांवड्यावेय तांकां तांचे पात्रतायेक लागून मेळू येत असो अध्यक्षपदाचो सन्मान वेणूकवाजी करून पाड घालतात.’

ग. वा. बेहरे ह्या ‘सोबत’च्या संपादकान जाल्यार आनीक एक वेगळोच पवित्रो घेतिल्लो (२० नोव्ह. १९८३). खरातांक अध्यक्षपद ते दलीत साहित्यीक आसात म्हणून मेळाव्याक जाय अशें तांचे म्हणणे. तांकां खासा खरातानच जाप दिल्ली – ‘सा. संमेलनाचो अध्यक्ष वेचून काडपाक साहित्यीक कसवटणी लायात. आनी उपरांतच म्हाका अध्यक्ष करशत.’ पूण भितरल्यान वेगळेच कारस्थान शिजताले. यदुनाथ थत्ते, ना. धौ. महानोर अशे लोक बोरकारांच्या पंगडांत आसुनय बेहरे, दुर्गा भागवत हांचे मुखार तांचे कांयच चलतें ना. ‘सोबत’चे ह्या काळांतले ओंक ह्याच प्रस्नांवरे घोळ घालताले. तांतुंतल्याच एका लेखांत (११.१२.८३) दुर्गा भागवतान जें बरयलां तें, तिचे विद्वतेविर्शी फावो तो आदर दवरुनय ढोऱी, दोटी मनाचे प्रतीकच जालां अशें म्हणणे पडटा. ती बरयता – “‘बोरकारांक मराठीची आकस आसा. आनी आपणाले कवितेंतल्या शट्टिल्पावद्वदल मराठी रसिकांक वेटीक धरून अध्यक्षपदाची इत्सा धरूपी बोरकारांपासून मराठी मनशान सावध रावचे.’” (आतां सावध रावपाची पाळी बोरकारांची आशिल्ली आनी वांगडा गोंयकारांचीय!) हेर साबार मराठी साहित्यिकांनी आनी समीक्षकांनीय बोरकारांचे नांव जेन्ना पथलेच फावटी सुचियिल्ले तेन्ना तांच्या ध्यानांत ही गजाल कशी आपली ना हाचें अजाप दिसता.

बाकीबाबांच्या मर्माचेर घाल्लो निमाणचे धपको आशिल्लो तो सोलापूरकरंचो. तांपीय ‘तरुण भारतां’तल्यान (९-१२-८३) एक ख्यर

उजवाडा हाडली. निर्मलकुमार फडकुले, त्र्य. वि. सरदेशमुख, कृ. ग. दीक्षित, पत्रालाल मुराणा हांच्या निवेदनीती ‘जळज्ञांवांत मुखार जावपी सा. सं.च्या अध्यक्षपदाचेर मराठी भाशेचेर आनी मराठी संस्कृतायेचेर अतूट आनी प्रामाणिकपाणान प्रेम करपी समाजमनस्क वृत्तिचो लेखक घेवापाक जाय, मराठीच्या विकासाक आडमेळी हाडपी मनोवृती आशिल्लो मनीस सा.सं.च्या मुखेलपदाचेर आसप ही विसंगती. देखून खरातच संमेलनाध्यक्ष जावप योय’ असो सूर आशिल्लो. पुण्यांतय परिस्थिती व्हडलिशी वेगळी नाशिल्ली. थेयूय तेंगे खराताकच आशिल्लो. तल्ळांवांच्या वसुधा मानेनय भगल्यो करीत पत्र बरोवन आपणाले खेरे रुप दाखोवन दिले (‘सकाळ’ ३.१२.८३) ती म्हणटा – ‘भौंग बाबडया बोरकारांचे! सामको उपाय ना जावन तांणी मराठीत बरप केले. तांतुंतलीं इनामाय (सामकी ‘अकादेमी’ मेरेनची) अशींच नाईलाजान घेतलीं. आतां तांचे सज्जनतायेचो लाव आमी मराठी भाशिकांनी कितलो म्हणू घेवंचो? आमचे भाशेचेरं संमेलन भरोवापाक जाय जाल्यार आमको अध्यक्ष आमचे मदलोच वा आमचे म्हणणांयांतल्यानूच वेचून हांडक नाका व्हय? कोंकणीतल्या ह्या म्हाकावीक (जरी तें म्हाकाव्य तिसऱ्या सागरीच थांबून उरलां जाल्यारय) आतां मराठी साहित्य संमेलनाच्या अध्यक्षपदाचे कश्ट दिवंचे न्हय.’

‘सकाळ’नय १०.१२.८३च्या अग्रलेखांत ‘शंकरराव खरातच सगळ्यांत बरो उमेदवार अशें आपणाक दिसता’ हैं स्पृष्ट केले. बाकीबाबांनी मराठीची सेवा आमरण केली. सरस्वतीच्या पांयार एकापरस एक लखलखीत अशी साहित्यरत्नां ओंपलीं. आयजमेरेन माथ्यार घेवन नाचिल्ल्या त्या बोरकारांक ते आतां कुस्कुटावरी लेखापाक लागिल्ले. म्हालाडणेपण, मानसनमान हाचें कोणाकच कांय पळूक नाशिल्ले. ताची गरजाय कोणाक दिसानाशिल्ली. वा.ल. कुलकर्णी, वि. वा. शिरवाडकर, वरांत कामेटकर, माधव गडकरी हैं बाकीबाबांचे व्हडपण तरातरांनी पटोवन दिवापाचे यत्न करताले. खरात पिरायेन लहान आनी बोरकार वडील तेन्ना बोरकारांक अध्यक्ष करप ना हो मराठी साहित्याचे अपमान थारतलो अशें सांगताले. पूण तांची सांगणी कोणेच कानामनार घेतली ना.

माधव गडकरी गोंयांत आशिल्ले तेन्ना गो.सा.से. मंडळाखातीर जायते वाचुलेले. तेन्ना “... गो.सा.से. मंडळान फक्त फाटल्या चार म्हण्यांत काम कंलक ना हो निमित्त करून मंडळार्वी २० मत्ता जेन्ना महामंडळ वेंचणुके आदीं ५५ दीस हिसापाक धरना तेन्ना ताका मराठीतले सावें उतर वापरपाचे थारायलें जाल्यारय हरामखोरपणाच म्हणणे पडटले!” अशीं जळजळीत उतरां ‘मुंबई रवि. सकाळ’ १८-१२-१३चे आवृत्तीत बरयलीं.

पूण शेवटाक जावपाचे तेंच जाले. बाकीबाबांक निमाणे मेरेन अध्यक्षपद मेळळे ना. ‘आनंदयात्री’ बाकीबाब ‘मज लोभस हा इहलोक हवा’ अशें म्हणटना ह्या आणभवान मात रासमकेच निर्शल्ले. बाकीबाबांचेर बरयतना दत्ताराम सुखटणकार म्हणटात – ‘बाकीबाबूय मनीसूच आशिल्ले न्हय? बाकीबाबांचेर मर्ज मातशीं तरी आनीक लागी हाडपी तें दुख्ख तुमी मुद्दम घडोवन हाडले अशें हांव केन्नाच म्हणण्योना. म्हाका विरपत पुटटली. पूण लोकांची तोंडां धरूक येतात हो?’ (सुनापरान्त ३ ऑक्टो. १९९२).

उपरांत रस्त्यार जेन्ना बाकीबाबांक खरात मेळळे तेन्ना बाकीबाबांनी तांकां थंगच वेंगेत घेवन परबी दिल्ली. असो हो भेकळ्या आनी व्हड मनाचो मनीस. तांचे सारक्यांक मेळिल्ली ही वाणणूक पळेवन जेन्ना जेन्ना अध्यक्षपदाचे प्रस्न उप्रासता तेन्ना दुखायिलें मन भळभळून खाताळ्टा. पूण तांच्या कवितांची मोहिनी जेन्नेन रसीक मनाच्या वडमुळत ‘मंद मंद पांयजणां’ वाजयत रावतली तो मेरेन रसीक राजा जावनच ते यादस्तिंच्या करणांत सासणाचे उतरले हो विचार थोडीभोव थाकाय दिता.

तांच्या पवित्र उगडासाक म्हजीं हीं विनम्र अर्गा. • • •